

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

I.M. HAYDAROV, M.M. ASKAROV

O‘ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI

TOSHKENT – 2021

UDK 009

Haydarov I.M., Askarov M.M., O‘zbekistonning eng yangi tarixi // O‘quv qo‘llanma. – T.:“TDSHU”, 2021. 264 bet.

O‘quv qo‘llanma barcha ta‘lim yo‘nalishida tahsil olayotgan bakalavriat talabalari va professor-o‘qituvchilar uchun O‘zbekistonning eng yangi tarixi fanidan foydalanish uchun mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

A.X. Doniyorov – tarix fanlari doktori, professor (ToshDShU)

A.A. Ermetov – tarix fanlari doktori, professor v.b. (O‘zMU)

O‘quv qo‘llanma Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 202__ yil __-sonli qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligining 202__ yil ____dagi ____-sonli buyrug‘iga asosan barcha bakalavr ta‘lim yo‘nalishi talabalari uchun o‘quv qo‘llanma sifatida tavsiya etilgan. (Ro‘yxat raqami ____)

© I.M. Haydarov, M.M. Askarov, 2021.

© Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2021 y.

SO‘Z BOSHI

Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida davlat boshqaruv tizimi, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma’naviy sohalarida katta o‘zgarishlar amalga oshirildi. Shuningdek, ta’lim sohasida ham bir qator islohotlar o‘tkazilib, barkamol avlodni shakllantirishga yo‘naltirilgan islohotlar rivojlantirilib borilmoqda. Bugun jahonda yuz berayotgan voqea va hodisalar, mafkuraviy qarama-qarshiliklarning mazmun-mohiyatini tahlil etish, turli xil yot g‘oyalardan yoshlarni himoya qilish uchun tarixiy tafakkurni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu o‘rinda ta’kidlash kerakki, Oliy o‘quv yurtlarida O‘zbekistonning eng yangi davri tarixini chuqur o‘rganish yosh mutaxassislarining bugungi davr siyosatini, jahon hamjamiyatidagi o‘rnini, davr qahramonlarini, ayniqsa o‘zining ham shu jarayon ishtirokchisi ekanligini to‘g‘ri va to‘liq anglashi jamiyat taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekistonning eng yangi tarixi xaqida so‘z ketganda, avvalo 1991- yildan beri mamlakatimiz bosib o‘tgan tarixiy yo‘lning mohiyati va ahamiyatini tushunish kerak. Ushbu jarayon qanday o‘tganini, mamlakatimiz mustaqillikka erishgunga qadar va mustaqillikning dastlabki yillarida qanday muammolarga duch kelganligini tushunish muhimdir.

Pandemiya sharoitida ushbu dasturda O‘zbekistonning eng yangi tarixi, ya’ni O‘zbekistonning davlat mustaqilligiga erishishi arafasida yuzaga kelgan murakkab vaziyat, respublika mustaqilligining e’lon qilinishi, mustaqillik yillarida mamlakatda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma’naviy sohalaridagi islohotlar va ularning bosqichlarini, O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga har tomonlama integratsiyasini, xalqaro munosabatlar, xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta’minlash, tinchliksevar tashqi siyosat kabi masalalarning ilmiy va amaliy ahamiyati ochib beriladi.

O‘zbekistonning eng yangi tarixi fanining asosiy maqsadi - tarixni o‘qitish orqali o‘quvchilar yurtimiz hududida kechgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni mustaqil tahlil qilishga o‘rganadi, mazkur jarayonlarning rivojlanish qonuniyat-lari, sabab va oqibatlarini tushunib hamda ochib berish orqali yoshlarning ilmiy dunyoqarashlarini shakllantirish, ularning ma’naviy-ma’rifiy salohiyatlarini yuksaltirish ajdodlar an’analariga sadoqat, milliy o‘zlikni anglashga o‘rgatish asosiy maqsad qilib belgilanadi. SHuningdek, istiqlol yillarida mamlakatimizda amalga oshirilgan demokratik islohotlar ularning mazmun-mohiyati hamda ahamiyati ochib beriladi. Birinchi Prezident I.A. Karimov tomonidan demokratik fuqarolik jamiyat qurish nazariy asoslarining ishlab chiqilishi. Uni tahliliy o‘rganishni taqozo etuvchi shart-sharoitlar va omillar talabalarga chuqur o‘rgatiladi. O‘zbekistonda demokratik jamiyat qurishda yangi tarixiy davrning boshlanishi, 2017-2021- yillarga muljallangan O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish strategiyasining mohiyatini chuqur urganish hamda Mamlakatimiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning demokratik fuqarolik jamiyati qurish bilan bog‘liq nazariy asoslarning ishlab chiqilishini ilmiy ijodiy asosda o‘rganish.

1-MAVZU: KIRISH. “O‘ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI” O‘QUV FANINING PREDMETI, MAQSADI VA VAZIFALARI, NAZARIY-METODOLOGIK TAMOYILLARI.

Reja:

1. O‘zbekistonning eng yangi tarixi fanining fan sifatidagi ahamiyati. Fanning obyekti, predmeti, maqsad va vazifalari.
2. O‘zbekistonning eng yangi tarixi fanining metodologik ilmiy-nazariy asoslari, usullari va tamoyillari.
3. O‘zbekiston tarixini davrlashtirish masalasi.
4. XXI globallashuv asrida ta’lim sohasida mazkur fanni o‘qitishdagi nazariy-konseptual yondashuv va ilg‘or innovatsiyalar.

***Darsning o‘quv maqsadi:** O‘zbekiston tarixi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, manbalari va mintaqa tarixining jahon tarixi bilan bog‘liqligi to‘g‘risida bilimlar tizimini shakllantirish.*

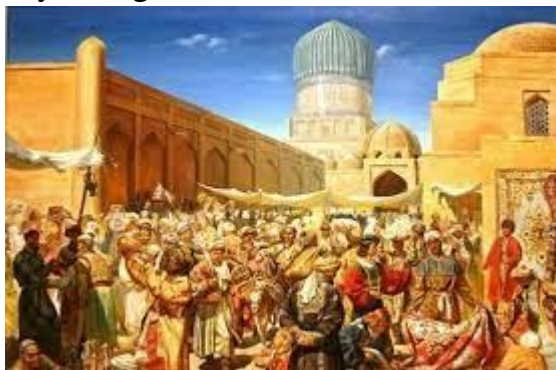
***Tayanch iboralar:** tarix, O‘zbekiston, fan, predmet, obyekt, maqsadi, vazifalari, tamoyillar, holislik, ilmiylik, tarixiylik, davr, tarixiy manba, yozma manbalar, moddiy manbalar, xalq, mamlakat, mintaqa, o‘tmish, Movarounnahr, Turkiston, Gerodot, xitoy yilnomalari, Kvint Kursiy Ruf, Strabon, madaniyat, til, urf-odatlar, tarixiy o‘tmish, tarixiy xotira, sivilizatsiya, arxeologiya, numizmatika, paleografiya, etnografiya, sharq va g‘arb, shaharsozlik, “Avesta”, Bexistun yozuvlari, “Temur tuzuklari”, Beruniy, Forobiy, madaniy meros, Amir Temur, Mirzo Ulug‘bek, Jaloliddin Manguberdi, Temur Malik, Alisher Navoiy, komil inson, vatanparvarlik, insoniylik.*

1. O‘zbekistonning eng yangi tarixi fanining fan sifatidagi ahamiyati. Fanning obyekti, predmeti, maqsad va vazifalari.

O‘zbekiston hududida istiqomat qilayotgan xalqlarning tarixi qadim o‘tmishga borib taqaladi. Bu qadimiy va tabarruk zaminda buyuk allomalar, fozil-u fuzalolar, siyosatchilar, buyuk sarkardalar yashab o‘tganlar. Diniy va dunyoviy ilmlarning asoslari mana shu yerda yaratilgan va yuksalgan. Ota-bobolarimizning asrlar davomida to‘plagan hayotiy tajribalari, diniy, axloqiy, ilmiy qarashlarini sinchiklab o‘rganish, ulardan O‘zbekiston mustaqilligini mustahkamlash, mamlakatimizni buyuk davlatlar qatoriga ko‘tarishda, xalq farovonligini yuksaltirishda foydalanish muqaddas vazifadir. Chunki O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A. Karimov ta’kidlaganidek, “...kim bo‘lishidan qat’iy nazar, jamiyatning har bir a’zosi o‘z o‘tmishini yaxshi bilsa, bunday odamlarni yo‘ldan urish, har xil aqidalar ta’siriga olish mumkin emas. Tarix saboqlari insonni hushyorlikka o‘rgatadi, irodasini mustahkamlaydi”¹. Demak, o‘zligini tanigan, tarixiy tajribadan chuqur saboq olgan fuqarolariga ega bo‘lgan davlatni tanlagan yo‘ldan qaytarib bo‘lmaydi. Bunday davlatda tinchlik, taraqqiyot, farovonlik barqaror bo‘ladi.

¹ Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. – Т., 1998. – Б. 4-5.

O‘zbekiston mustaqillikni qo‘lga kiritilishi tufayli o‘zbek xalqi davlatchiligi tarizida yangi davr – mustaqillik davri boshlandi. O‘zbekiston bugungi kunga kelib dunyo siyosiy xaritasidagi tenglar ichra teng davlat sifatida o‘zining munosib o‘rnini topdi. Mustaqillik uzoq yillar mustamlakachilik zulmining achchiq damlarini boshidan kechirgan o‘zbek xalqi hayotida yangi istiqbolli davrni boshlab berdi. Istiqlol har bir vatandoshimizning ongida, tafakkurida, mustamlakachilik, ma’naviy jismoniy tobelik, axloqiy-ruhiy qaramlikdan so‘ng u bergan beqiyos ne‘matlarni – qadimiy an’analar va qadriyatlarimizning tiklash imkoniyatlarini, ko‘p ming yillik tariximizni yuksak iftixor ruhida o‘rganish imkoniyatlarini ochib berdi. O‘zbekistonning eng yangi tarixi bu – O‘zbekiston tarixi fanining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Garchand, istiqlol yillarida boshlangan buyuk davlatchiligimiz poydevorini yaratishdagi ulkan bunyodkorlik, tashkilotchilik ishlari hali tarixga aylanib ulgurmagan bo‘lsa-da, qisqa fursat ichida O‘zbekistonning istiqlol taraqqiyoti yo‘lidan olamshumul islohotlarning mazmun-mohiyatini o‘rganishni, tahlil qilishni hayotning o‘zi dolzarb masala sifatida kun tartibiga dolzarb qilib qo‘ymoqda.

O‘zbekistonning eng yangi tarixida: O‘zbekistonning davlat mustaqilligiga erishishi, yangi jamiyatga o‘tish davrida siyosiy islohotlarning amalga oshirilishi, O‘zbekistonda huquqiy demokratik davlat qurilishi, fuqarolik jamiyatining shakllantirilishi, iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishga doir tadbirlar, mamlakatda ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta’minlash omillari, ma’naviy-ruhiy tiklanish va milliy qadriyatlarning tiklanishi hamda O‘zbekistonning jahon hamjamiyatida munosib o‘rni olishi kabi masalalar – bu bosqichdagi O‘zbekiston tarixining mazmunini tashkil etadi.

O‘zbekistonning eng yangi tarixi fani – **obyekti** sifatida, fanning O‘zbekiston tarixining eng yangi davri ekanligi nuqtayi nazaridan kelib chiqib, 1991- yildan to hozirgi kungacha bo‘lgan voqea va hodisalarning bir butun hamda yaxlitlikda o‘z ichiga oladi. Fanning **predmeti** esa mana shu bir butun obyekt ichidagi aniq siyosiy, tarixiy-madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar va ularning jamiyat hayotida tutgan o‘rnidan iborat bo‘ladi.

O‘zbekistonning eng yangi tarixi materiallari, tarixiy jarayonlarning talqini sobiq tuzum davrida an’anaga aylangan-sinfyilik, partiyaviylik kabi soxta tamoyillardan holi bo‘lmog‘i lozim. Bundan kelib chiqqan holda:

-birinchidan, O‘zbekistonning eng yangi tarixi materiallari chuqur ilmiylik, xolislik, tarixiylik, xronologik, izchillik, tarixiy haqiqatning ustuvorligi tamoyillariga asoslanadi;

-ikkinchidan, fan materiallarini o‘zlashtirish bo‘lajak mutaxassislarda tarixiy bilimlarning davomiyligini, tasavvur va tushunchalarning chuqurlashuviga xizmat qiladi, masala mohiyatiga ilmiy-nazariy yondashuv fazilatlarini shakllantiradi;